

درس ۲

جمله

دستور

ایستگاه درس

واحد‌های زبان به ترتیب از بزرگ به کوچک عبارت‌اند از:

جمله مستقل ← جمله ← گروه ← واژه ← تکواژ ← واج

جمله مستقل

جمله مستقل بزرگ‌ترین واحد زبانی است که از واحدهای کوچک‌تر ساخته شده است و خود جزئی از یک واحد بزرگ‌تر نیست.

جمله مستقل ساده دارای یک فعل است و جزئی از یک واحد بزرگ‌تر نیست.

جمله مستقل مرکب بیش از یک فعل دارد و دست کم، یک جمله آن وابسته است.

جمله مستقل مرکب از یک جمله هسته و یک یا چند جمله وابسته تشکیل شده است.

جمله وابسته بعد از حروف ربط (پیوند) وابسته‌ساز به کار می‌رود.

حروف ربط وابسته‌ساز عبارت‌اند از: که، تا، چون، اگر، همین‌که، وقتی که و...

مثال مولانا شاعر بزرگی است و مثنوی کتابی است که روح توجّه به حق در تاروپود آن نهفته است.

جمله مستقل ساره هسته جمله مستقل مرکب وابسته

فعالیت (۱)

نمونه‌ای از جمله‌های مستقل یک فعلی و چند فعلی را بیان کنید.

جمله مستقل یک فعلی = جمله مستقل ساده

مثال روان‌شناسان به مطالعه حیات انسانی می‌پردازند.

جمله مستقل چند فعلی = جمله مستقل مرکب

مثال روان‌شناسانی که به مطالعه حیات انسانی می‌پردازند، به موفقیت‌های سرشار دست می‌یابند.

جمله

جمله ساده سخنی است که بتوان آن را به دو قسمت نهاد و گزاره تقسیم کرد.

جمله از یک یا چند گروه ساخته می‌شود.

سه گروه فعلی، اسمی و قیدی جمله را می‌سازند که از میان آن‌ها، گروه قیدی را می‌توان حذف کرد؛ زیرا فعل به آن نیاز ندارد.

مثال گل‌های خوش‌رنگ همیشه بهار در باغچه خانه ما شکفته است.

گروه اسمی گروه قیدی گروه فعلی

گروه قیدی (در باغچه خانه ما) قابل حذف است؛ زیرا فعل به آن نیاز ندارد.

توجه داشته باشید که نقش‌های دستوری اصلی مثل نهاد، مفعول، مسند و متمم اجباری، گروه اسمی هستند. توجه به فعل برای تشخیص نقش‌های دستوری ضروری است.

گروه

گروه از یک یا چند واژه ساخته می‌شود و در ساختمان جمله به کار می‌رود.

هسته گروه اسمی ← اسم هسته گروه فعلی ← بن فعل هسته گروه قیدی ← قید یا اسم

مثال ظهور شمس در زندگی مولانا، وی را از عالم خاک به منتهای افلاک برد.

هسته هسته هسته هسته هسته هسته هسته هسته هسته هسته

گروه اسمی گروه قیدی گروه اسمی گروه قیدی گروه قیدی گروه قیدی گروه قیدی گروه قیدی گروه قیدی گروه قیدی



توجه هسته گروه اسمی اولین اسم در گروه کلمات است که می‌گیرد. ضمناً هسته گروه اسمی بدون «علامت جمع، ی نکره، تر و ترین» در نظر گرفته می‌شود.

واژه

واژه یکی از واحدهای زبان است که از یک یا چند تکواژ ساخته می‌شود و در ساختمان واحد بزرگ‌تر به کار می‌رود.

واژه گاهی مفهومی مستقل دارد. مثل: کتاب، قلم، رفت و... .

واژه گاهی مفهومی غیرمستقل دارد. مثل: را، از، برای و... .

واژه گاهی در ساختار جمله مفهوم پیدا می‌کند. (مثل _ (نقش‌نما)، «ی» در فعل اسنادی (تویی = تو هستی) در تعیین تعداد واژه توجه به نکات زیر ضروری است.

(۱) هر فعل در حکم یک واژه است.

دقت به افعال مرکب، پیشوندی، کمکی و مجهول لازم است.

مثال	چشم پوشید	گفته شده باشد	فرا گرفت	دارد می‌نویسد	خواهد گفت
مرکب	ماضی التزامی مجهول	پیشوندی	مشارع مستمر	آینده	

(۲) به ساخت واژگان توجه نمایید. بعضی از واژگان مرکب و مشتق - مرکب، ظاهری گمراه‌کننده دارند، هر واژه، چه ساده، چه مشتق، چه مرکب و چه مشتق - مرکب، فقط یک واژه است.

مثال	هیجان‌انگیز	آموزش و پرورش	نشست و برخاست
یک واژه مرکب	یک واژه مشتق - مرکب	یک واژه مشتق - مرکب	

(۳) نقش‌نمای (_) یک واژه است.

نقش‌نمای دیگر نیز هر کدام یک واژه هستند.

مثال	برای	موفقیت	نوجوانان	کشور
۱	۲	۳	۴	۵

توجه _ در برای نقش‌نمای اضافی نیست و بخشی از خود واژه است.

(۴) وابسته‌های پیشین، هر کدام یک واژه‌اند.

صفت اشاره: این، آن و...	صفت مبهم: هر، همه، هیچ و...
صفت شمارشی اصلی: یک، دو، صد و...	صفت شمارشی ترکیبی: هزارمین، صدمین و...
صفت تعجبی: چه، عجب	صفت عالی: زیباترین، بهترین و...
صفت پرسشی: کدام، چه و...	

مثال	این خوش‌رنگ‌ترین گل	همین یک کتاب
۱	۲	۳

(۵) وابسته‌های پسین هر کدام یک واژه‌اند، به استثنای «ی» نکره و علامت‌های جمع

صفت بیانی فاعلی: شنوا، خندان، بیننده و...	صفت بیانی مفعولی: شکسته، دوخته و...
صفت بیانی لیاقت: خوردنی، نوشیدنی و...	صفت بیانی نسبی: علمی، تاریخی و...

مضاف‌الیه (اسم یا ضمیری که بعد از هسته قرار می‌گیرد.)

مثال	کتاب	تاریخی	من	پدر	دانا	ی	من
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸

توجه ی در دانای همان _ نقش‌نماست و یک واژه محسوب می‌شود.

* به تعداد واژه در جمله زیر توجه نمایید.

وزارت	آموزش و پرورش	میلیون‌ها	جلد	کتاب	به	کتابخانه‌ها	ی	مدارس	کشور	بخشید.
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱



فَعَالِیَّت (۲)

هسته گروه‌های زیر را مشخص کنید.

این پرسش‌ها	←	پرسش
ابزارهای گوناگون	←	ابزار
مشاهده اجرام آسمانی	←	مشاهده
تاریخچه جهان	←	تاریخچه
دمای اجرام آسمانی	←	دما
آینده آن‌ها	←	آینده
شاخه‌های تخصصی	←	شاخه

تکواژ

تکواژ یکی از واحدهای زبان است که از یک یا چند واج ساخته می‌شود.

انواع تکواژ | **آزاد** معنا و کاربرد مستقل دارد. خوب، کتاب، گل، گفت، دان (بن مضارع)، از، را و...
| **وابسته** کاربرد و معنای مستقل ندارد و در ساختمان واژه‌های دیگر به کار می‌رود. مند، گار، تر و...

توجه بن فعل (ماضی یا مضارع) تکواژ آزاد است.

توجه فعلی که شناسه نداشته باشد، برای آن تکواژ صفر Ø در نظر می‌گیریم و در شمارش تعداد تکواژ، آن را می‌شماریم.

* ضمناً بدانید میانجی‌ها صامت هستند، نه تکواژ. مثل «ی» در آشنایان (آشنا / ان - آشنا / یان)

مثال تعداد تکواژهای جمله زیر را محاسبه کنید.

* نشست و برخاست با بزرگان فرهنگ و ادب، گامی در جهت کمال‌گرایی است.

نشست / و / بر / خاست / با / بزرگ / ان / - / فرهنگ / و / ادب / گام / ی / در / جهت / - / کمال / گرا / یی / است

Ø / ← ۲۱ تکواژ

یادآوری تعداد واژه‌های جمله فوق را نیز محاسبه کنید.

نشست و برخاست / با / بزرگان / - / فرهنگ / و / ادب / گامی / در / جهت / - / کمال‌گرایی / است. ← ۱۳ واژه

واج

واج کوچک‌ترین واحد صوتی زبان است که معنایی ندارد، اما تفاوت معنایی ایجاد می‌کند.

واج اگر چه خود معنا ندارد، ولی در ساختمان واحد بزرگ‌تر زبانی (تکواژ) به کار می‌رود.

در شمارش واج‌ها، صامت‌ها و مصوت‌ها را (آن‌گونه که می‌شنویم) در نظر می‌گیریم.

مثال خواسته خ ا س ت - ← پنج واج

صامت مصوت صامت صامت مصوت

واژه‌های هم‌آوا (۱)

واژه‌های هم‌آوا، واژه‌هایی هستند که تلفظ مشترک دارند با معناها و کاربردهای متفاوت که نمی‌توان آن‌ها را به جای هم به کار برد.

توجه به املا و معنی واژگان هم‌آوا ضروری است.

مثال نغز: دلکش	قدیر: صفت خداوند	سفیر: فرستاده
نقض: شکستن	غدیر: از اعیاد مسلمانان	صغیر: صدا

پرسش‌های درس

- ۱- آیا می‌توان جمله‌ی مشخص‌شده‌ی زیر را «مستقل» دانست؟ چرا؟
بینش و بصیرت وضعیتی است که از راه مطالعه و تجربه به دست می‌آید.
- ۲- در عبارت زیر چند جمله‌ی «مستقل مرکب» وجود دارد؟ آن‌ها را مشخص کنید.
خواندن آثار سعدی تلاشی است که به شناخت جوهره‌ی ادبیات می‌انجامد. سعدی شاعر بزرگی است و مهم‌تر از همه این که، انسانی است که با جست‌وجو در جهان ادراک، عالمی برگزیده را به تصویر می‌کشد.
- ۳- در عبارت زیر جمله‌ی «مستقل ساده» و جمله‌ی «مستقل مرکب» کدام است؟
در دهکده‌ی ما بهترین سرگرمی بچه‌ها بازی با سنگ‌ریزه‌هایی بود که از کنار رودخانه‌ی خروشان ده جمع می‌کردند. این بازی در عصرهای تابستان طرفداران زیادی داشت.
- ۴- در عبارت زیر چند «گروه» به کار رفته است؟ «نوع هر گروه» را مشخص کنید.
غزلیات حافظ در روح مردم ایران حیاتی جاودانه دارد.
- ۵- در عبارت زیر چند گروه به کار رفته است؟
کار اخترشناسان، مشاهده‌ی اجرام آسمانی است.
- ۶- در عبارت زیر نوع گروه‌های مشخص‌شده را بنویسید.
در افسانه‌های ایرانی، آرمان‌های ملت ایران به صورت قصه گفته شده است.
- ۷- در عبارت زیر، «گروه‌های فعلی» را بیابید و هسته هر یک را مشخص کنید.
بشنو صدای چنگ زهره را، که این گونه آرام دارد می‌نوازد.
- ۸- در جمله‌ی زیر کدام گروه قابل حذف است؟ چرا؟
گل‌های سرخ شقایق در دامنه کوه‌ها شکفت.
- ۹- با توجه به جمله‌ی زیر به پرسش‌ها پاسخ دهید.
«ما ورزش دوچرخه‌سواری را برای فصل تابستان مناسب می‌دانیم.»
الف) این جمله از چند واژه تشکیل شده است؟
پ) هسته «گروه فعلی» را بنویسید.
- در هر یک از جملات زیر چند «واژه» به کار رفته است؟
۱۰- مکه یک کوه تاریخی و این کوه یک آشنای صمیمی دارد.
- ۱۱- داستان هیجان‌انگیز شیرین در اثر ارزشمند نظامی به نویسندگان قلم‌به‌دست ایرانی، الهام بخشید.
- ۱۲- فرزندان سرزمین ایران در عرصه رقابت‌های جهانی، قدم به قدم با هم‌سالان خود پیش می‌روند.
- ۱۳- زمان که بخشنده بود، موهبت‌های خویش را تباه می‌سازد.
- در هر یک از عبارات زیر چند تکواژ به کار رفته است؟
۱۴- بخش چشم‌گیری از آثار پربار فارسی به ادب عرفانی اختصاص دارد.
- ۱۵- اگر عبارتی ارزشمند از بزرگان علم و ادب دیدی، آن را در دفترت بنویس.
- ۱۶- در جشنواره ادبی دبیرستان، شاعران نوجوان و جوای ادب شرکت کردند.
- تعداد «واژه» و «تکواژ» را در عبارت زیر مشخص کنید.
۱۷- گل‌های اندیشه در فصل جوانی بارور می‌شوند.
- ۱۸- ما با تلاش روزافزون و ژرف‌نگری به پیروزی می‌رسیم.
- ۱۹- موضوع قصه شیرین مادر بزرگ، آمدن سهراب به ایران بود.
- ۲۰- در واژه «آفریدگار» کدام تکواژ را «آزاد» می‌دانیم؟ دلیل نام‌گذاری آزاد بر این تکواژ چیست؟

(عمومی- دی ۸۵)

(عمومی- شهریور ۹۱)

(عمومی- شهریور ۸۶)

(عمومی- فرورداد ۹۱)

ب) این جمله از چند تکواژ تشکیل شده است؟
ت) هسته «گروه مفعولی» کدام واژه است؟

(عمومی- فرورداد ۹۳)

(عمومی- فرورداد ۸۹)

(عمومی- شهریور ۸۸)

(عمومی- دی ۸۲)

(عمومی- فرورداد ۹۳)

(عمومی- فرورداد ۸۸)

(عمومی- شهریور ۸۹)

(عمومی- فرورداد ۹۰)

(عمومی- شهریور ۹۰)

(عمومی- دی ۹۰)



- ۲۱- «ستان» را در سه واژه «گلستان»، «دبستان» و «دادستان» با هم مقایسه کنید.
- ۲۲- در جمله زیر چند «تکواژ صفر» وجود دارد؟
با من از زندگی بگو و خوب بدان زندگی زیباست.
- ۲۳- در هر یک از واژه‌های مشخص شده زیر، «زار» چه نوع تکواژی است؟
«ناله و زاری را کنار بگذارید و با پناه بردن به دشت و گلزار، از زیبایی طبیعت لذت ببرید.»
- ۲۴- در گروه کلمه‌های زیر، چند «تکواژ آزاد» و چند «تکواژ وابسته» وجود دارد؟
خوش‌بختی برای امیدواران
- ۲۵- به کوچک‌ترین واحد صوتی زبان که معنایی ندارد اما تفاوت معنایی ایجاد می‌کند، می‌گویند.
(عمومی- شهریور ۹۱)
- ۲۶- با توجه به عبارت زیر، به هر یک از سؤالات پاسخ دهید.
نشست‌وبرخاست با انسان‌های ارزشمند گامی در جهت کمال‌گرایی است.
الف) جمله فوق از چند واژه تشکیل شده است؟
ب) نهاد جمله فوق را بنویسید.
پ) تکواژ «ی» در کمال‌گرایی تکواژ است.
(عمومی- شهریور ۸۷)
- ۲۷- با توجه به عبارت زیر، به سؤالات داده شده پاسخ دهید.
او برای دست‌یابی به آینده بهتر تمام راه‌های تلاش را پیمود.
الف) جمله فوق از چند «تکواژ» تشکیل شده است؟
ب) «برای» چه نوع تکواژی است؟
(عمومی- شهریور ۸۶)
- ۲۸- با توجه به جمله «راه‌های مطالعه و تحقیق برای پژوهشگران جوان باز است.» به سؤالات زیر پاسخ دهید.
الف) جمله فوق از چند «واژه» تشکیل شده است؟
ب) تعداد «تکواژ» جمله مورد نظر است.
پ) در گروه اسمی مشخص شده یک تکواژ «وابسته» بیابید.
- | | | | |
|--------|--------|--------|--------|
| ۱۴ (۱) | ۱۵ (۲) | ۱۶ (۳) | ۱۷ (۴) |
|--------|--------|--------|--------|
- ۲۹- در هر یک از اشعار زیر با توجه به واژه‌های «هم آوا»، کاربرد کدام واژه درست است؟
الف) بیا که قصر (امل- عمل) سخت سست بنیاد است
ب) از محبت (خوارها- خارها) گل می‌شود
(عمومی- دی ۸۶)
- ۳۰- در میان واژه‌های هم آوای زیر واژه درست را انتخاب کنید.
توانایی مولانا جلال‌الدین در (القای- الغای) معانی بر هیچ کس پوشیده نیست.
(عمومی- شهریور ۸۶)
- ۳۱- در جمله‌های زیر کدام واژه‌ها «هم آوا» هستند؟
الف) در گلستان سعدی سخنان نغز و دلکش، فراوان است.
ب) پیمان‌شکن کسی است که عهد و پیمان خود را نقض کند.
(اقتصادی- شهریور ۸۴)

بخش دوم: آزمون‌های

- ۳۲- نوع تکواژهای کلمات زیر را مشخص کنید.
□ اخترشناسان □ تاریخچه □ آفریدگار □ قشنگ‌تر □ گل‌خانه □ دانش‌پژوه
- ۳۳- در متن زیر، تعداد جمله‌های مستقل را مشخص کنید و تعیین کنید کدام جمله مستقل، ساده و کدام مرکب است.
شاعری غزلی بی‌معنا و بی‌قافیه سروده بود. آن را نزد جامی برد. پس از خواندن آن گفت: «همان‌طوری که دیدید، در این غزل از حرف الف استفاده نشده است.» جامی گفت: «بهتر بود از سایر حروف هم استفاده نمی‌کردید!»
- ۳۴- با هر یک از کلمات هم‌آوای زیر گروه اسمی مناسب بسازید و در جمله به کار ببرید.
انتصاب، تعلّم، حیات، جذر، خویش، صواب، برائت
انتساب، تألم، حیات، جزر، خویش، ثواب، براعت
- ۳۵- برای تصویر موجود در صفحه ۱۷ کتاب درسی انشایی بنویسید.

پاسخ‌های تشریحی

۱۰ واژه ← زمان / که / بخشنده / بود / موهبت‌ها / ی / خویش / را / تباه / می‌سازد.

۲۱ تکواژ ← بخش / ی / چشم / گیر / ی / از / آثار / ی / پر / بار / ی / فارس / ی / به / ادب / ی / عرفان / ی / اختصاص / دار / د.

۲۳ تکواژ ← اگر / عبارت / ی / ارز / ی / ش / مند / از / بزرگ / ان / ی / علم / و / ادب / دید / ی / آن / را / در / دفتر / ت / ب / نویس / Ø

۲۲ تکواژ ← در / جشن / واره / ی / ادب / ی / دبیر / ستان / شاعر / ان / ی / نو / جوان / و / جو (جوی) / ی / ادب / شرکت / کرد / د.

توجه: جویا از بن مضارع (جو) + ساخته شده است و «ی» در این واژه صامت میانجی است و تکواژ نیست.

۹ واژه ← گل‌ها / ی / اندیشه / در / فصل / ی / جوانی / بارور / می‌شوند.

۱۵ تکواژ ← گل / ها / ی / اندیش / ه / در / فصل / ی / جوان / ی / بار / اور / می / شو / د.

۱۰ واژه ← ما / با / تلاش / ی / روزافزون / و / ژرف‌نگری / به / پیروزی / می‌رسیم.

۱۶ تکواژ ← ما / با / تلاش / ی / روز / افزون / و / ژرف / نگر / ی / به / پیروز / ی / می / رس / ایم.

۱۳ واژه ← موضوع / ی / قصه / ی / شیرین / ی / مادر بزرگ / آمدن / ی / سهراب / به / ایران / بود.

۱۶ تکواژ ← موضوع / ی / قصه / ی / شیرین / ی / مادر / بزرگ / آمد / ن / ی / سهراب / به / ایران / بود / Ø

آفرید، زیرا معنا و کاربرد مستقلاً دارد.

«ستان» در گلستان پسوند است و وابسته است. در دبستان جزو خود کلمه است و در دادستان، بن مضارع است و آزاد است.

سه تکواژ صفر. بعد از فعل امر بگو Ø / بعد از فعل امر بدان Ø / بعد از است Ø

«زار» در زاری: آزاد / «زار» در گلزار: وابسته است.

۴ آزاد و ۳ وابسته ←

خوش / بخت / ی / برای / امید / وار / ان / آزاد / آزاد / وابسته / آزاد / وابسته

واج

۱ خیر، زیرا جزئی از واحد بزرگ‌تر است و از نظر معنایی نیاز به جمله یا جملات دیگری دارد که آن را کامل کند.

۲ دو جمله مستقل مرکب وجود دارد:

۱- خواندن آثار سعدی تلاشی است که به شناخت جوهره ادبیات می‌انجامد.

۲- مهم‌تر از همه این که، انسانی است که با جست‌وجو در جهان ادراک، عالمی برگزیده را به تصویر می‌کشد.

۳ در دهکده ما بهترین سرگرمی بچه‌ها بازی با سنگریزه‌هایی بود که از کنار رودخانه خروشان ده جمع می‌کردند.
مستقل مرکب

این بازی در عصرهای تابستان طرفداران زیادی داشت.
مستقل ساره

۴ چهار گروه.

غزلیات حافظ در روح مردم ایران حیاتی جاودانه دارد.
گروه اسمی / گروه قیدی / گروه اسمی / گروه فعلی

۵ سه گروه (کار اخترشناسان / مشاهده اجرام آسمانی / است).

۶ در افسانه‌های ایرانی: گروه قیدی

گفته شده است: گروه فعلی

۷ گروه فعلی: بشنو / هسته آن: شنو

گروه فعلی: دارد می‌نوازد / هسته آن: نواز

۸ در دامنه کوه‌ها، زیرا فعل به این قید (متمم قیدی) نیاز ندارد.

۹ الف) ۱۱ واژه: (ما / ورزش / ی / دوچرخه‌سواری / را / برای / فصل / ی / تابستان / مناسب / می‌دانیم.)

ب) ۱۸ تکواژ: (ما / ورزش / ی / ش / ی / دو / چرخ / ه / سواری / را / برای / فصل / ی / تابستان / مناسب / می / دان / یم)
پ) دان
ت) ورزش

۱۰ ۱۳ واژه ← مکه / یک / کوه / ی / تاریخی / و / این / کوه / یک / آشنا / ی / صمیمی / دارد.

۱۱ ۱۹ واژه ← داستان / ی / هیجان‌انگیز / ی / شیرین / در / اثر / ی / ارزشمند / ی / نظامی / به / نویسندگان / ی / قلم‌به‌دست / ی / ایرانی / الهام / بخشید.

۱۲ ۱۸ واژه ← فرزندان / ی / سرزمین / ی / ایران / در / عرصه / ی / رقابت‌ها / ی / جهانی / قدم‌به‌قدم / با / هم‌سالان / ی / خود / پیش / می‌روند.



۳۴

مثال	گروه اسمی
این انتصاب شایسته را به شما تبریک می‌گویم.	این انتصاب شایسته
وجود این شخصیت، ارزشمندترین انتساب فامیلی، برای ماست.	ارزشمندترین انتساب فامیلی
تعلّم دانش‌های مفید، به بهبود زندگی شخص می‌انجامد. (تعلّم: یادگیری)	تعلّم دانش‌های مفید
همین تألم عذاب‌آور، ما را به رنج افکند. (تألم: رنج)	همین تألم عذاب‌آور
دوران رنسانس به حیات جامعه بشری منجر شد.	حیات جامعه بشری
همین یک حیاط سرسبز در خانه مادر بزرگ به دنیا می‌آورد.	همین یک حیاط سرسبز
جزر عدد اصلی، یکی از اعمال مهم در ریاضی است.	جزر عدد اصلی
بالاخره جزر آب‌های خلیج فارس را دیدم.	جزر آب‌های خلیج فارس
دایی‌ام، خویش مهربان خانواده است.	خویش مهربان خانواده
این یک خیش فلزی به کشاورز مزرعه کمک می‌کند.	این یک خیش فلزی
کار صواب تو، به ما درس زندگی آموخت.	کار صواب تو
این کار ارزشمند، ثواب دنیای آخرت را نصیب تو کرد.	ثواب دنیای آخرت
دومین مراسم براءت از مشرکین در حج برگزار شد. (براءت: بی‌زاری)	دومین مراسم براءت
برتری‌جویی و براءت دانشجویان دانشگاه، آنان را به جلو می‌رانند.	براءت دانشجویان دانشگاه

تکلیف دانش‌آموزی

۳۵

۲۶

الف) ۱۱ واژه ← نشست و برخاست / با / انسان‌ها / ی / ارزشمند / گامی / در / جهت / ی / کمال‌گرایی / است.
(ب) نشست و برخاست
(پ) وابسته

۲۷

الف) ۲۰ تکواژ ← او / برای / دست / یاب / ی / به / آ / نده / آ / به / تر / تمام / ی / راه / ها / ی / تلاش / را / پیمود / Ø
(ب) آزاد

۲۸

الف) ۱۱ واژه ← راه‌ها / ی / مطالعه / و / تحقیق / برای / پژوهشگران / ی / جوان / باز / است.
(ب) ۱۶ تکواژ ← راه / ها / ی / مطالعه / و / تحقیق / برای / پژوه / ی / ش / گر / ان / ی / جوان / باز / است / Ø (گزینۀ سوم)
(پ) ی / ش / گر / ان

۲۹

الف) امل (ب) خارها

۳۰

القا

۳۱

«نغز» در جمله «الف» با «نقض» در جمله «ب» هم‌آواست.

۳۲

اخترشناسان: اختر: آزاد / شناس: آزاد / ان: وابسته
تاریخچه: تاریخ: آزاد / چه: وابسته
آفریدگار: آفرید: آزاد / گار: وابسته
قشنگ‌تر: قشنگ: آزاد / تر: وابسته
گل‌خانه: گل: آزاد / خانه: آزاد
دانش‌پژوه: دان: آزاد / ی: ش: وابسته / پژوه: آزاد

۳۳

شاعری غزلی بی‌معنا و بی‌قافیه سروده بود.
مستقل ساره

آن را نزد جامی برد.

مستقل ساره

پس از خواندن آن گفت: «همان طوری که دیدید، در این

غزل از حرف الف استفاده نشده است.»

مستقل مرکب

جامی گفت: «بهتر بود از سایر حروف هم استفاده نمی‌کردید.»
مستقل مرکب



(سراسری ریاضی ۹۱)

۱- تعداد تکواژهای کدام عبارت بیش از سایرین است؟

- (۱) و فلق، محرابی سرخگون است که تو در آن نماز صبح شهادت را گزارده‌ای.
- (۲) در گذرگه تاریخ ایستاده‌ای و بشریت رهگذر را می‌آشامانی.
- (۳) مردنی چون مرگ پیروزمندان غبطه بزرگ زندگانی شد.
- (۴) شیرین‌ترین لبخند بر لبان اراده پولادین تو جلوه‌گرفت.

۲- عبارت «موضوع زبان‌شناسی تاریخی، پژوهش در تحولاتی است که هر زبان در طی تاریخ طولانی خود پذیرفته است.» به ترتیب چند «واژه» و «تکواژ» است؟

(سراسری تجربی ۹۱)

- (۱) بیست- سی و سه
- (۲) بیست و یک- سی و یک
- (۳) بیست و یک- سی و دو
- (۴) بیست و دو- سی و دو

(سراسری هنر ۹۱)

۳- در کدام عبارت، تعداد «تکواژها» بیش‌تر است؟

- (۱) خورشید به تدریج پایین می‌رود و سایه‌های ستون‌ها روی خاک این زمین درازتر می‌شود.
- (۲) این ستون‌های عظیم و بلند از دو هزار سال تاکنون هنوز پابرجا مانده است.
- (۳) اشیای این ناحیه که از ادامه بقا خسته‌اند، اکنون ناظر شبی دیگر خواهند بود.
- (۴) در این کوهستان، سردرها و ستون‌های بزرگ تراش‌خورده دیده می‌شود.

(سراسری زبان ۹۱)

۴- تعداد «تکواژهای» کدام عبارت بیش‌تر است؟

- (۱) عارفان راستین به کلی خود را باخته و حق را یافته‌اند.
- (۲) متصوفه برای تبیین لزوم مرشد بررسی‌های گسترده‌ای کرده‌اند.
- (۳) طبق نظریه صوفیان، گمراهان از الطاف حق بی‌نصیب نیستند.
- (۴) نیاز به راهنمای روحانی، مورد تأیید کلیه رهپویان عرفان است.

۵- در عبارت «شاعری است بی‌نظیر، که همگان وی را ندای شکوهمند عرفان ایرانی و معدن حقایق و سرچشمه فیاض معرفت دانسته‌اند.» به ترتیب چند «واژه» و چند «تکواژ» وجود دارد؟

(سراسری فارغ از کشور ۹۱)

- (۱) بیست و شش- سی و پنج
- (۲) بیست و پنج- سی و شش
- (۳) بیست و پنج- سی و پنج
- (۴) بیست و شش- سی و شش

۶- در عبارت «دانش عوام یا توده‌شناسی، شاخه‌ای است از علم مردم‌شناسی و عبارت است از علم به آداب و رسوم و افسانه‌های یک قوم و خصایص ملی آن قوم را آشکار می‌سازد.» به ترتیب چند «تکواژ» و چند «واژه» وجود دارد؟

(سراسری تجربی ۹۰)

- (۱) چهل و هفت، سی و چهار
- (۲) چهل و هفت، سی و پنج
- (۳) چهل و هشت، سی و چهار
- (۴) چهل و هشت، سی و پنج

۷- در متن «آثار ادبی ایران آیینۀ اندیشه‌ها، باورها و هنرمندی‌های ملّتی است که از گذشته تا کنون، بالنده و شکوفا از خطرهای رسته است و تا ابد پابرجا می‌ماند.» به ترتیب چند «واژه» و چند «تکواژ» وجود دارد؟

(سراسری هنر ۹۰)

- (۱) بیست و نه- چهل و نه
- (۲) سی- پنجاه و یک
- (۳) سی- پنجاه
- (۴) سی و دو- پنجاه

(سراسری کارشناسی ارشد ۹۰)

۸- عبارت زیر به ترتیب، چند «تکواژ» و چند «واژه» دارد؟

«منظور عطار از مرغان، سالکان راه و از سی مرغ، مردان خداجوست.»

- (۱) ۲۳- ۱۵
- (۲) ۲۱- ۱۶
- (۳) ۲۲- ۱۵
- (۴) ۲۰- ۱۶



۹- عبارت «ادبیات داستانی تحلیلی، دست ما را می‌گیرد و به یاری تخیل ما را وامی‌دارد تا بیش‌تر به درون جهان واقعی برویم.» به ترتیب چند «تکواژ» و چند «واژه» است؟
(سراسری انسانی ۸۹)

(۱) چهل- بیست و هفت (۲) چهل- بیست و هشت (۳) چهل و یک- بیست و هفت (۴) چهل و دو- بیست و هفت

۱۰- عبارت «پیام یک داستان، همان روح حاکم بر داستان و درون‌مایه آن است. نتیجه‌ای کلی در مورد زندگی است که داستان آشکارا آن را بیان کرده است.» به ترتیب چند «تکواژ» و چند «واژه» است؟
(سراسری هنر ۸۹)

(۱) سی و هفت- بیست و هفت (۲) سی و هشت- بیست و نه (۳) سی و نه- بیست و هشت (۴) سی و نه- بیست و نه

۱۱- در عبارت «هر پژوهشگری در کار خود، به آشنایی با شیوه‌های پژوهش، راه‌های دستیابی به مراجع و مآخذ گوناگون نیازمند است.» به ترتیب چند «تکواژ» و چند «واژه» وجود دارد؟
(سراسری زبان ۸۹)

(۱) سی و پنج- بیست و سه (۲) سی و پنج- بیست و چهار (۳) سی و شش- بیست و سه (۴) سی و شش- بیست و چهار

۱۲- عبارت «غزل در لغت به معنی عشق‌بازی و حدیث عشق و عاشقی گفتن است و در اصطلاح شعرا، ابیاتی است بر یک وزن و قافیه و با مطلع مصرع.» به ترتیب چند «تکواژ» و چند «واژه» است؟
(سراسری فارغ از کشور ۸۹)

(۱) سی و هشت- سی و یک (۲) سی و نه- سی و یک (۳) سی و نه- سی و دو (۴) چهل- سی و سه

۱۳- در همهٔ گزینه‌ها جملهٔ مستقل مرکب وجود دارد، به جز
(۱) فیلم‌نامه نیز نوعی نمایش‌نامه است که بر مبنای طرح آن، فیلم‌های سینمایی یا تلویزیونی ساخته می‌شود.
(۲) قبل از آن هم سال‌ها تمرین می‌کرده تا مرکب چموش را به مرکب خموش تبدیل کند.
(۳) کوزت این راه را خوب می‌شناخت؛ زیرا مکرر هنگام روز آن را پیموده بود.
(۴) ادبیات نمایشی در قالب نمایش بر روی صحنه می‌آید و در میان ملل گوناگون به شیوه‌های سنتی و متأخر رونق داشته است.



۳- (۱) خورشید/ به / تدریج / پایین / می / رو / د / و / سایه / ها /
ی / ستون / ها / رو / ی / خاک / ا / این / زمین / دراز / تر / می /
شو / د (۲۴ تکواژ)

(۲) این / ستون / ها / ی / عظیم / و / بلند / از / دو / هزار / سال /
تا / کنون / هنوز / پا / بر / جا / ماند / ه / است / (۲۱ تکواژ)
(۳) اشیا / ی / این / ناحیه / که / از / ادامه / به / بقا / خسته /
اند / اکنون / ناظر / ا / شب / ی / دیگر / خواه / د / ند / بود
(۲۰ تکواژ)

(۴) در / این / کوه / ستان / سرا / در / ها / و / ستون / ها / ی /
بزرگ / ا / تراش / خورد / ه / دید / ه / می / شو / د
(۲۱ تکواژ)

۴- (۴) (۱) عارف / ان / ا / راست / ین / به / کل / ی / خود / را /
باخت / ه / و / حق / را / یافت / ه / اند (۱۸ تکواژ)

(۲) متصوِّفه / برای / تبیین / ا / لزوم / ا / مرشد / بر / رس /
ی / ها / ی / گسترد / ه / ای / کرد / ه / اند (۱۸ تکواژ)

(۳) طبق / ا / نظر / یه / به / صوف / ی / ان / گم / راه / ان / از /
الطاف / ا / حق / بی / نصیب / ن / است / اند (۲۰ تکواژ)

(۴) نیاز / به / راه / نما / ی / روح / انی / مورد / ا / تأیید / ا /
کل / یه / به / ره / پو / یان / ا / عرفان / است / (۲۱ تکواژ)

۱- (۱) وا / فلق / محراب / ی / سرخ / گون / است / ا / که / تو /
در / آن / نماز / ا / صبح / ا / شهادت / را / گزارد / ه / ای
(۲۱ تکواژ)

(۲) در / گذر / گه / ا / تاریخ / ایستاد / ه / ای / و / بشر / یت / ا /
ره / گذر / را / می / آشام / ان / ی (۱۹ تکواژ)
(۳) مرد / د / ن / ی / چون / مرگ / ا / پیروز / مند / انه / ات /
غبطه / به / بزرگ / ا / زنده / گان / ی / شد / ا /
(۱۹ تکواژ)

(۴) شیرین / ترین / لب / خند / بر / لب / ان / ا / اراده / به /
پولاد / ین / ا / تو / جلوه / گرا / ست / ا / (۱۸ تکواژ)

۲- (۳) واژه‌ها: موضوع / ا / زبان‌شناسی / ا / تاریخی / پژوهش /
در / تحولاتی / است / که / هر / زبان / در / طی / ا / تاریخ / ا /
طولانی / ا / خود / پذیرفته است. (۲۱ واژه)

تکواژه‌ها: موضوع / ا / زبان / شناس / ی / ا / تاریخ / ی / پژوه
ا / ش / در / تحول / ات / ی / است / ا / که / هر / زبان / در /
طی / ا / تاریخ / ا / طول / انی / ا / خود / پذیرفت / ه /
است / (۳۲ تکواژ)

تکواژه‌ها: ادب / ی / ات / - / داستان / ی / - / تحلیل / ی / دست / - / ما / را / می / گیر / - / د / و / به / یار / ی / - / تخیل / ما / را / و / می / دار / - / د / تا / بیش / ترا / به / درون / - / جهان / - / واقع / ی / - / با / رو / یم (۴۱ تکواژ)

واژه‌ها: پیام / - / یک / داستان / همان / روح / - / حاکم / بر / داستان / و / درون / مایه / - / آن / است / نتیجه / ای / کلی / در / مورد / - / زندگی / است / که / داستان / آشکارا / آن / را / بیان کرده است (۲۸ واژه)

تکواژه‌ها: پیام / - / یک / داستان / همان / روح / - / حاکم / بر / داستان / و / درون / مایه / - / آن / است / نتیجه / ای / کل / ی / در / مورد / - / زنده / گی / است / که / داستان / آشکارا / آن / را / بیان / کرد / ه / است (۳۹ تکواژ)

واژه‌ها: هر / پژوهشگری / در / کار / - / خود / به / آشنایی / با / شیوه‌ها / ی / پژوهش / راه‌ها / ی / دست‌یابی / به / مراجع / و / مآخذ / - / گوناگون / نیازمند / است (۲۳ واژه)

تکواژه‌ها: هر / پژوه / - / ش / گرا / ی / در / کار / - / خود / به / آشنا / یی / با / شیوه / ها / ی / پژوه / - / ش / راه / ها / ی / دست / یاب / ی / به / مراجع / و / مآخذ / - / گون / ا / گون / نیاز / مند / است (۳۶ تکواژ)

واژه‌ها: غزل / در / لغت / به / معنی / - / عشق / بازی / و / حدیث / - / عشق / و / عاشقی / گفتن / است / و / در / اصطلاح / - / شعرا / ابیاتی / است / بر / یک / وزن / و / قافیه / و / با / مطلع / - / مصرع (۳۲ واژه)

تکواژه‌ها: غزل / در / لغت / به / معنی / - / عشق / باز / ی / و / حدیث / - / عشق / و / عاشق / ی / گفت / - / ن / است / و / در / اصطلاح / - / شعرا / ابیات / ی / است / و / بر / یک / وزن / و / قافیه / و / با / مطلع / - / مصرع (۳۹ تکواژ)

درجملهٔ اول: «که» / در جملهٔ دوم: «تا» / در جملهٔ سوم: «زیرا»، حرف ربط وابسته‌ساز هستند؛ ولی در جملهٔ چهارم «و» حرف ربط هم پایه‌ساز است.

واژه‌ها: شاعری / است / بی‌نظیر / که / همگان / وی / را / ندا / ی / شکوهمند / - / عرفان / - / ایرانی / و / معدن / - / حقایق / و / سرچشمه / - / فیاض / - / معرفت / دانسته‌اند (۲۵ واژه)

تکواژه‌ها: شاعر / ی / است / بی / نظیر / که / همه / گان / وی / را / ندا / ی / شکوه / مند / - / عرفان / - / ایران / ی / و / معدن / - / حقایق / و / سرا / چشم / ه / - / فیاض / - / معرفت / دانست / ه / اند (۳۵ تکواژ)

واژه‌ها: دانش / - / عوام / یا / توده‌شناسی / شاخه‌ای / است / از / علم / - / مردم‌شناسی / و / عبارت / است / از / علم / به / آداب / و / رسوم / و / افسانه‌ها / ی / یک / قوم / و / خصایص / - / ملی / - / آن / قوم / را / آشکارا / می‌سازد (۳۵ واژه)

تکواژه‌ها: دان / - / ش / - / عوام / یا / توده / شناس / ی / شاخ / ه / ای / است / و / از / علم / - / مردم / شناس / ی / و / عبارت / است / و / از / علم / به / آداب / و / رسوم / و / افسانه / ها / ی / یک / قوم / و / خصایص / - / ملی / - / آن / قوم / را / آشکارا / می‌ساز / - / د (۴۷ تکواژ)

واژه‌ها: آثار / - / ادبی / - / ایران / آیین / ه / اندیشه‌ها / باورها / و / هنرمندی‌ها / ی / ملّتی / است / که / از / گذشته / تا / کنون / بالنده / و / شکوفا / از / خطر / رسته / است / و / تا / ابد / پابرجا / می‌ماند (۳۰ واژه)

تکواژه‌ها: آثار / - / ادب / ی / - / ایران / آیین / ه / اندیش / ه / ها / باور / ها / و / هنر / مند / ی / ها / ی / ملّت / ی / است / و / از / گذشت / ه / تا / کنون / بال / - / نده / و / شکوف / ا / از / خطر / ها / رست / ه / است / و / تا / ابد / پا / بر / جا / می‌مان / - / د (۵۰ تکواژ)

واژه‌ها: منظور / - / عطّار / از / مرغان / سالکان / - / راه / و / از / سی / مرغ / مردان / - / خداجو / است (۱۶ واژه)

تکواژه‌ها: منظور / - / عطّار / از / مرغ / ان / سالک / ان / - / راه / و / از / سی / مرغ / مرد / ان / - / خدا / جو / است (۲۱ تکواژ)

واژه‌ها: ادبیات / - / داستانی / - / تحلیلی / دست / - / ما / را / می‌گیرد / و / به / یاری / - / تخیل / ما / را / وامی‌دارد / تا / بیش‌تر / به / درون / - / جهان / - / واقعی / برویم (۲۷ واژه)

البته انگار طراح سؤال حواسش نبوده که دست ما را می‌گیرد، ترکیب کنایی است و باید یک واژه محسوب گردد.